

เอกสารความรู้สำหรับผู้ป่วย/ ผู้รับบริการ

เรื่อง การผ่าตัดมดลูก (Hysterectomy)

เอกสารหมายเลข	IC 006
จัดทำโดย	คณะอนุกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2553-2555
วันที่อนุมัติต้นฉบับ	21 กันยายน 2555

การผ่าตัดมดลูก (hysterectomy) หมายถึงการผ่าตัดเพื่อเอามดลูกออก ส่วนใหญ่แพทย์จะตัดส่วนคอมดลูก (cervix) ออกร่วมด้วย หลังจากผ่าตัดมดลูกแล้ว ผู้ป่วยจะไม่มีระดูและไม่สามารถตั้งครรภ์ได้ ในบางกรณีแพทย์อาจจำเป็นต้องตัดปีกมดลูก คือ ท่อนำไข่และรังไข่ออกด้วย

ข้อบ่งชี้ในการผ่าตัดมดลูก

การผ่าตัดมดลูกเป็นการรักษาโรคหรือความผิดปกติต่าง ๆ ที่พบได้บ่อย จากสาเหตุดังนี้

1. เนื้องอกของกล้ามเนื้อมดลูก
2. มดลูกหย่อน
3. ระดูมาก
4. ปวดท้องน้อยเรื้อรัง
5. มะเร็งคอมดลูก
6. มะเร็งเยื่อโพรงมดลูก
7. มะเร็งรังไข่

วิธีการผ่าตัดมดลูก

ปัจจุบันการผ่าตัดมดลูกสามารถทำได้ 3 วิธี ได้แก่ การผ่าตัดเปิดหน้าท้อง ผ่าตัดผ่านกล้องส่องช่องท้อง ผ่าตัดทางช่องคลอด แต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน แพทย์จะให้คำแนะนำว่าควรใช้วิธีใดจึงจะเหมาะสม

การเตรียมตัวก่อนการผ่าตัดมดลูก

การผ่าตัดมดลูกอาจเป็นไปได้ทั้งแบบที่มีการเตรียมตัวล่วงหน้าหรือแบบผ่าตัดฉุกเฉิน ขึ้นอยู่กับเหตุผลของการผ่าตัด แต่ไม่ว่าจะเป็นแบบใด จะได้รับการเตรียมการจากแพทย์คล้ายกัน

1. แพทย์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผ่าตัดมดลูกและให้ลงนามยินยอมเข้ารับการผ่าตัด
2. งดอาหารและน้ำทางปากอย่างน้อย 8 ชั่วโมงก่อนการผ่าตัด อาจยกเว้นในกรณีการผ่าตัดฉุกเฉิน
3. ทำความสะอาดและโกนขนบริเวณเหนือหัวหน่าวและท้องน้อยตำแหน่งที่จะลงแผลผ่าตัด
4. เจาะเลือดเพื่อใช้ในการเตรียมเลือด เพื่อไว้ใช้ในกรณีที่อาจเสียเลือดมากขณะผ่าตัด
5. ให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ
6. กรณีผ่าตัดเปิดผ่านหน้าท้องหรือผ่าตัดผ่านกล้องส่องช่องท้อง จะใส่สายสวนคาไว้ในกระเพาะปัสสาวะเพื่อระบายปัสสาวะไม่ให้กระเพาะปัสสาวะโป่งพอง ซึ่งจะช่วยให้เห็นส่วนล่างของมดลูกได้ชัดเจน และป้องกันอันตรายต่อกระเพาะปัสสาวะในขณะที่ผ่าตัด
7. สวนอุจจาระเพื่อให้ทวารหนักและลำไส้ใหญ่ส่วนล่างปราศจากอุจจาระ ยกเว้นมีข้อห้ามหรือกรณีการผ่าตัดฉุกเฉิน
8. ทำความสะอาดในช่องคลอดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
9. ให้อาาปฏิชีวนะก่อนไปห้องผ่าตัด

การให้ยาระงับความรู้สึกในการผ่าตัดมดลูก

ก่อนการผ่าตัดจะได้รับการให้ยาระงับความรู้สึก ซึ่งทำได้ 2 วิธี คือ

1. การดมยาสลบ เป็นการฉีดยาให้หลับแล้วใส่ท่อช่วยหายใจเข้าไปในหลอดลม ให้ยาระงับปวดและยาคลายกล้ามเนื้อ
2. การฉีดยาชาเข้าบริเวณไขสันหลัง จะทำให้หมดความรู้สึกเฉพาะส่วนล่างของร่างกาย ตั้งแต่ระดับเหนือเอวเล็กน้อยลงมาจนถึงปลายเท้า

การเลือกวิธีให้ยาระงับความรู้สึกขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของวิสัญญีแพทย์ ซึ่งโดยทั่วไปจะพิจารณาตามความจำเป็นเร่งด่วน โรคหรือภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วย ข้อบ่งชี้และข้อบ่งห้ามของการระงับความรู้สึกแต่ละวิธี

ขั้นตอนในการผ่าตัดมดลูก

ผู้ป่วยที่จะได้รับการผ่าตัดมดลูกจะถูกจัดให้อยู่ในท่านอนหงายหรือนอนหงายยกขาทั้ง 2 ข้างพาดบนขาหยั่ง ภายหลังจากที่ได้รับการให้ยาระงับความรู้สึกและทำความสะอาดหน้าท้องหรือบริเวณอวัยวะเพศแล้ว ถ้าเป็นการผ่าตัดผ่านทางหน้าท้อง แพทย์จะลงแผลผ่าตัดบริเวณหน้าท้อง โดยแผลผ่าตัดอาจเป็นแนวตรงจากบริเวณใต้สะดือถึงบริเวณหัวหน่าวหรือแนวขวางบริเวณเหนือหัวหน่าวประมาณ 2-3 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10 เซนติเมตรตามความเหมาะสม ต่อจากนั้นจะทำการผ่าตัดแยกผนังหน้า

ท้องชั้นต่าง ๆ เข้าสู่ช่องท้องที่ละชั้นจนถึงตัวมดลูก กรณีที่ผ่าตัดผ่านกล้องส่องช่องท้อง แพทย์จะลงแผลผ่าตัดขนาดเล็กประมาณ 1-2 เซนติเมตร ในตำแหน่งต่าง ๆ บริเวณหน้าท้อง เพื่อสอดกล้องและเครื่องมือเข้าไปในช่องท้อง จากนั้นจึงทำการตัดมดลูกออก ตรวจสอบไม่พบจุดเลือดออกแล้วจึงเย็บปิดผนังหน้าท้องชั้นต่าง ๆ ที่ละชั้นจนถึงชั้นผิวหนัง การผ่าตัดมดลูกทางช่องคลอดจะลงแผลผ่าตัดผ่านเยื่อบุช่องคลอดที่บริเวณเหนือคอมดลูกไปที่ละชั้นจนเข้าช่องท้องได้ แล้วทำการตัดมดลูกออก เย็บปิดแผลที่ละชั้นเช่นเดียวกัน

ภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดมดลูก

ภาวะแทรกซ้อนขณะผ่าตัด

1. เสียเลือดมากจนต้องได้รับเลือดพบประมาณ 23 รายใน 1,000 ราย
2. อันตรายต่ออวัยวะภายในอื่น ๆ เช่น กระเพาะปัสสาวะและ/ หรือท่อไตพบประมาณ 7 รายใน 1,000 ราย อันตรายต่อลำไส้พบประมาณ 4 รายใน 10,000 ราย
3. อาจเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ถึงขั้นเสียชีวิตได้ แต่พบน้อยมากประมาณ 1 ใน 1,000 ราย
4. การผ่าตัดแบบผ่านกล้องส่องช่องท้อง หรือผ่าตัดแบบผ่านทางช่องคลอด อาจจำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นการเปิดหน้าท้องแทน ขึ้นกับดุลยพินิจของแพทย์ผู้ทำผ่าตัด

ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด

1. ต้องกลับไปเปิดผ่าตัดใหม่เนื่องจากมีเลือดออกหรือแผลผ่าตัดแยก พบประมาณ 7 รายใน 1,000 ราย
2. ภาวะลำไส้อุดตันภายหลังการผ่าตัด
3. การเปลี่ยนแปลงการทำงานของกระเพาะปัสสาวะและลำไส้
4. การติดเชื้อที่แผลผ่าตัดในอุ้งเชิงกรานหรือระบบปัสสาวะที่ต้องได้รับยาปฏิชีวนะและการรักษา
รวมอื่น ๆ พบประมาณ 2 ราย ใน 1,000 ราย
5. ลิ่มเลือดอุดตันที่ขาหรือปอด พบประมาณ 4 รายใน 1,000 ราย
6. อาการของภาวะหมดระดู ในกรณีที่ได้รับการตัดรังไข่ทั้งสองข้างร่วมด้วย
7. เลือดออกจากแผลผ่าตัด แผลหายช้าหรือเกิดรอยแผลเป็น
8. อาการแสบร้อนหรือชาบริเวณแผลผ่าตัดหรือรอบ ๆ แผล ซึ่งจะหายได้เองในภายหลัง
9. การผ่าตัดแบบผ่านช่องคลอด มีโอกาสที่จะเกิดภาวะช่องคลอดโผล่ยื่นเข้า

การผ่าตัดอื่น ๆ ร่วมด้วย

1. กรณีที่เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น อันตรายต่อท่อไต กระเพาะปัสสาวะหรือลำไส้ แพทย์จะต้องทำการเย็บซ่อมแซม บางรายอาจจะต้องนำลำไส้ใหญ่มาเปิดออกที่หน้าท้อง
2. ผ่าตัดรังไข่ออก เมื่อพบมีพยาธิสภาพ

การดูแลหลังการผ่าตัดมดลูก

1. โดยทั่วไปจะงดน้ำและอาหารประมาณ 12-24 ชั่วโมงแรกหลังผ่าตัด ในวันถัดมาสามารถดื่มน้ำ รับประทานอาหารเหลวและอาหารอ่อนได้ตามลำดับ พร้อมกับหยุดให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ และหลังจากนั้นสามารถที่จะรับประทานอาหารปกติได้
2. ภายหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมงแรก จะได้รับยาแก้ปวดชนิดฉีดเข้าหลอดเลือดดำ หรือเข้ากล้ามเนื้อ หลังจากนั้นสามารถระงับปวดด้วยยาแก้ปวดชนิดรับประทาน เช่น พาราเซตามอล
3. ถอดสายสวนปัสสาวะออกได้ประมาณ 24 ชั่วโมงแรกหลังผ่าตัด ยกเว้นการผ่าตัดมดลูกทางช่องคลอดอาจจะต้องคาสายสวนไว้ 5-7 วัน
4. ในวันแรกหลังผ่าตัดสามารถเปลี่ยนอิริยาบถโดยการลุกนั่งลุกเดินใกล้ ๆ การเปลี่ยนอิริยาบถได้เร็ว จะช่วยให้ลำไส้กลับมาทำงานได้เร็ว ทำให้ท้องไม่อืด ลดการเกิดพังผืดในช่องท้องและป้องกันการเกิดภาวะลิ่มเลือดอุดตัน
5. โดยทั่วไปจะไม่ให้แผลผ่าตัดถูกน้ำประมาณ 7 วัน หากเย็บแผลด้วยไหมละลายไม่ต้องตัดไหม หากเย็บด้วยไหมธรรมดาให้ตัดไหมเมื่อครบ 7 วัน
6. โดยทั่วไปถ้าไม่มีภาวะแทรกซ้อน สามารถกลับบ้านได้ในวันที่ 3 หรือ 4 หลังผ่าตัด ถ้าผ่าตัดผ่านกล้องส่องช่องท้องอาจกลับบ้านได้ในวันที่ 2 หลังผ่าตัด
7. ควรรีบกลับมาพบแพทย์ ถ้ามีอาการผิดปกติดังต่อไปนี้ เช่น ไข้ มีน้ำหรือเลือดออกจากแผลผ่าตัด ปวดแผลมากขึ้นหรือแผลบวมแดง มีหนอง

หนังสือแสดงความยินยอม/เจตนาเข้ารับการผ่าตัดมดลูก
(Hysterectomy)

เขียนที่.....

วันที่.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี

เลขที่บัตรประชาชน.....ในฐานะเป็น

ผู้รับบริการ

ผู้ปกครองตามกฎหมาย/ผู้อนุบาล ของ

ด.ญ./นาง/นางสาว.....

(กรณีที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง เช่น ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย หรือ ศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ให้ผู้ปกครองตามกฎหมาย/ผู้อนุบาล ลงลายมือชื่อให้ความยินยอม แทน)

เลขประจำตัวผู้รับบริการของสถานพยาบาล (Hospital number).....

เลขที่ผู้ป่วยใน (Admission number).....หรือผู้ป่วย.....

เข้ารับการรักษายาบาล เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

การวินิจฉัยโรค / ข้อบ่งชี้ในการผ่าตัดมดลูก.....

วิธีการผ่าตัด

เปิดผ่านหน้าท้อง

ผ่านกล้องส่องช่องท้อง

ผ่านทางช่องคลอด

ยินยอมให้ตัดรังไข่ร่วมด้วย

ใช่

ถ้าใช่คือ

ข้างเดียว

ทั้งสองข้าง

ไม่ใช่

ยินยอมให้ตัดส่วนคอมดลูกออกร่วมด้วย

ใช่

ไม่ใช่

ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้จากการผ่าตัดมดลูก

ภาวะแทรกซ้อนขณะผ่าตัด

1. เสียเลือดมากจนต้องได้รับเลือดพบประมาณ 23 ราย ใน 1,000 ราย
2. อันตรายต่ออวัยวะภายในอื่น ๆ เช่น กระเพาะปัสสาวะและ/หรือท่อไตพบประมาณ 7 รายใน 1,000 ราย อันตรายต่อลำไส้พบประมาณ 4 รายใน 10,000 ราย
3. อาจเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ถึงขั้นเสียชีวิตได้ แต่พบน้อยมากประมาณ 1 ใน 1,000 ราย
4. การผ่าตัดแบบผ่านกล้องส่องช่องท้อง หรือผ่าตัดแบบผ่านทางช่องคลอด อาจจำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นการเปิดผ่านหน้าท้องแทนขึ้นกับดุลยพินิจของแพทย์ผู้ทำผ่าตัด

ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด

1. ต้องกลับไปเปิดผ่าตัดใหม่เนื่องจากมีเลือดออกหรือแผลผ่าตัดแยก พบประมาณ 7 รายใน 1,000 ราย
2. ภาวะลำไส้อุดตันภายหลังการผ่าตัด
3. การเปลี่ยนแปลงการทำงานของกระเพาะปัสสาวะและลำไส้
4. การติดเชื้อที่แผลผ่าตัด ในอุ้งเชิงกรานหรือระบบปัสสาวะที่ต้องได้รับยาปฏิชีวนะและการรักษาอื่น ๆ พบประมาณ 2 รายใน 1,000 ราย
5. ลิ่มเลือดอุดตันที่ขาหรือปอด พบประมาณ 4 รายใน 1,000 ราย
6. อาการของภาวะหมดระดูในกรณีที่ได้รับการตัดรังไข่ทั้งสองข้างร่วมด้วย
7. เลือดออกจากแผลผ่าตัด แผลหายช้าหรือเกิดรอยแผลเป็น
8. อาการแสบร้อนหรือชาบริเวณแผลผ่าตัดหรือรอบ ๆ แผล ซึ่งจะหายได้เองในภายหลัง
9. การผ่าตัดแบบผ่านทางช่องคลอด มีโอกาสที่จะเกิดภาวะช่องคลอดโผล่ยื่นซ้ำ

อนึ่งการผ่าตัดมดลูกอาจเกิดภาวะแทรกซ้อน ทำให้ต้องมีการรักษาอื่น ๆ เช่น การให้เลือดหรือยา การผ่าตัดอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความจำเป็นและตามที่แพทย์เห็นสมควร

ข้าพเจ้าได้รับทราบคำอธิบายจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโรคที่ได้รับการวินิจฉัยอันเป็นข้อบ่งชี้สำหรับการผ่าตัดมดลูก ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการผ่าตัด การรักษาที่จำเป็นเพิ่มเติมอันเกินความคาดหมาย การระงับความรู้สึกสำหรับการผ่าตัดและภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น การได้รับเลือดและส่วนประกอบของเลือดและอาจเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ ในระหว่างการผ่าตัดอาจมีการบันทึกภาพหรือวิดีโอเพื่อประโยชน์ในการรักษาและการเรียนการสอน

ข้าพเจ้าได้สอบถามแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยปราศจากข้อสงสัยและได้อ่านเอกสารคำแนะนำทั้งหมดแล้วซึ่งข้าพเจ้ามีความเข้าใจเป็นอย่างดี จึงได้แสดงความยินยอม/เจตนาเข้ารับการผ่าตัดมดลูก

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้รับบริการ / ผู้มีอำนาจกระทำการแทน

ลงชื่อ.....(แพทย์ผู้ให้คำปรึกษา)
(.....)

ลงชื่อ.....(พยาน)
(.....)

ลงชื่อ.....(พยาน)
(.....)

วันที่...../...../.....เวลา.....น.

ข้าพเจ้าขอยกเลิกความยินยอมที่ให้ไว้ข้างต้น

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้รับบริการ / ผู้มีอำนาจกระทำการแทน

วันที่...../...../.....เวลา.....น.

